

ПОДІЯ › с. 3

СТЕЖКАМИ ІВАНА ФРАНКА

ПОСТАТІ › с. 5

БОГОМ ДАНИЙ

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО › с. 9

«ДЖЕРЕЛО НАТХНЕННЯ» ВІКТОРІЇ ТА ВІКТОРА ЧАУСІВ

І НАМ ДВАДЦЯТЬ!

Але на всіх...

с. 15

4 820100 930016

Михайло Кулиняк,
міністр культури
України

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Цьогоріч увесь християнський світ відзначає 450-річчя Пересопницького Євангелія – нашої національної святині, унікальної пам'ятки сакрального мистецтва, яка відкрила і благословила українцям дорогу до творчості рідною мовою.

1561 року в Пречистенському монастирі княжого міста Пересопниця настоятель Григорій та чернець Михайло Василевич завершили роботу над створенням української Першокниги – Пересопницького Євангелія. Це був перший переклад Святого Письма мовою, близькою до народної.

Сьогодні для України важливо відродити історію Пересопницького Євангелія. Ця книга викликала значний інтерес українських дослідників. Для багатьох Пересопницьке Євангеліє – не лише один із найвідоміших європейських перекладів Святого Письма XV–XVI століть українською мовою, а й символ духовності.

Під час інавгурації першого Президента незалежної України в грудні 1991 року на ньому присягав на вірність народу Леонід Кравчук. Відтоді утвердилася традиція присягати на цій книзі кожному новообраному президентові України.

Унікальність пам'ятки й у тому, що нам відомі дані про місце написання рукопису, точні дати його створення, а також імена фундаторів видання.

Завдяки хоронителям Пересопницького Євангелія його змогли оцінити Тарас Шевченко та Іван Франко. У неспокійний воєнний час гетьман Іван Мазепа передав Пересопницьке Євангеліє у Переяслав, у Свято-Воскресенський собор. Уціліло воно і в часи наступних воєнних лихоліть. Незважаючи на нестабільність, драматичність української історії XVI–XVIII століть, широкомасштабні конфесійні зміни, Пересопницьке Євангеліє, як дорога реліквія, бережно передавалося від покоління до покоління.

30 серпня на Рівненщині відбулись урочистості з відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія. Міжнародний фестиваль духовної музики «Блага вість Пересопниці», який відбувся в рамках відзначення цієї знаменної дати, став справжнім святом духовності й високої виконавської хорОВОЇ культури.

Приємно зазначити, що у заходах взяли участь й представники інших держав, що є виявом спільних цінностей, прагненням різних країн світу до духовного єднання, зміцненням творчого діалогу між державами, доброю нагодою популяризувати розмаїття культур.

СВЯТО ВДАЛОСЯ!

Столиця відсвяткувала 20-ту річницю незалежності України масовими піснями й танцями. 24 серпня Київ перетворився на величезний концертний майданчик. На Хрещатику встановили 4 сцени й 10 ігрових локацій.

На центральній сцені із самого ранку була організована концертна програма дитячих колективів – лауреатів престижних дитячих фестивалів «Діти незалежної країни» (понад 200 дітей з усіх куточків України). Далі проходив фінал всеукраїнського конкурсу «Студентська красуня». Для любителів фольклорного мистецтва на Софійському майдані була встановлена сцена «Фолк мюзік», на якій виступали найкращі народні колективи. А на Михайлівській площі презентували концерт кращих українських хорів.

Увечері на Майдані Незалежності відбувся урочистий музичний марафон, на якому заспівали відомі виконавці. Послухати святковий концерт зібралися близько ста тисяч киян та гостей столиці. Завершилися гуляння святковим феєрверком.

Ювілейний День Незалежності святкували по всій країні. Запоріжжя відзначилося рекордом. На заповідних землях Хортиці поставили найвищий в Україні прапор – 90 метрів!

Ще один рекорд встановили у Рівному. Там із монет виклали найбільший в Україні тризуб, розміром 12 на 20 метрів!

У Черкасах День Незалежності відсвяткували фестивалем борщу. Українську національну страву готували 4 команди кулінарів-любителів. Використали понад 600 літрів води, 50 кілограмів м'яса, стільки ж буряку й капусти.

Флеш-моб у вишиванках влаштували в Дніпропетровську. Двісті мешканців міста утворили живий напис: «Я – українець!»

ДІАЛОГ КУЛЬТУР

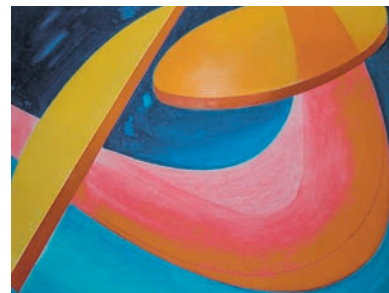
У Кременці, 4–6 вересня відбудеться VII Міжнародний літературно-мистецький форум «Діалог двох культур – 2011». Захід, у якому беруть участь представники культурних та офіційних кіл України й Польщі, присвячений 202 річниці від дня народження поета та драматурга Юліуша Словацького.

Відкриття форуму відбудеться в неділю, 4 вересня. У цей же день пройде круглий стіл, під час якого обговорюватимуть роль духовності, освіти і культури у відповідях на виклики третього тисячоліття, а також торкнуться питання вшанування пам'яті короля Данила Галицького та його значення в житті Кременця.

СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО ІТАЛІЇ

У Києві 2 вересня вперше відкривається персональна виставка та відкрита авторська лекція одного з найвідоміших «інсайдерів» італійського арт-процесу, метра сучасного живопису Лучано Кінезе. Майстер народився 1942 року в північноіталійській провінції Горіція. Як студент Академії мистецтв у Венеції, Кінезе потрапляє на початку 1960-х років у саме горнило художнього руху. Потужний імпульс як художник він дістав від учасника «Movimento dello Spazialismo» (Руху Спациалізму) Лучіо Фонтани. Спільно з однопідприємцями Кінезе розробляє свій варіант Спациалізму – нові підходи до взаємодії живопису й простору.

Кінезе відкрив кілька власних арт-галерей, у яких створює мистецькі події, де живопис поєднується з постмодерністичною музикою, сучасною поезією, інсталяцією, перформансом, театром. Галереї Кінезе презентують найцікавіших митців Італії і, водночас, починаючи з 1980-х років і донині митець активно гуртує й просуває яскравих молодих художників, надаючи перевагу живописним напрямкам розвитку сучасного мистецтва.

Виставку власних творів, що презентують доробок його багатогранного мистецького досвіду, Лучано Кінезе відкриє особисто в залах європейської експозиції Національного музею імені Богдана та Варвари Ханенків.

ПОТЯГ ДО ЯРЕМЧЕ

На Прикарпатті відбувся фестиваль сучасної української культури «Потяг до Яремче». Цьогоріч він став хорошим завершальним акордом фестивального руху літа–2011. Особливістю «Потягу до Яремче» стало рівноцінне поєднання різних проявів сучасної української культури: музики, малярства, літератури, а також проведення майстер-класів. Його метою є пропагування української культури та традицій у сучасному її вияві, а також надання можливості молодим митцям проявити свої сили та взяти участь у фестивалі разом із легендами кожного з цих напрямів культури.

Уже вчетверте учасники й гості фестивалю мали змогу відвідати не тільки ті звичні дійства, які відбуваються щороку, але й потрапити на зовсім нові та не менш цікаві заходи: зйомки музичної кінострічки «Потяг до Яремче»; музично-екологічний проект «Карпатський ПрОТЯГ», який пройшов у приміському поїзді Івано-Франківськ – Рахів; школу дискусії через прозу та поезію. Крім того, в рамках фестивалю організували художньо-соціальну інтерактивну забаву «Розмалюй свій ДАХ»

(малювання на гонті – дощечках, з яких виготовляли гуцульські дахи; перформанс художника Юрія Писаря) – створення великоформатної картини Володимира Івасюка під музичний супровід гуртів з різних куточків України.

Яна ЛЕВИЦЬКА

ПОЄДНУЮЧИ СТИЛЬ І ЧАС...

Відкриття персональної виставки в своїй країні – для будь-якого майстра велика подія. І не важливо, яка вона за ліком і в яких країнах до цього побував митець. Відповідальність перед співвітчизниками зобов'язує бути відвертим і чесним у своїх роботах. Цим вимогам повністю відповідають керамічні вироби народного майстра України з реконструкції трипільської кераміки Людмили Смолякової на відкритій у червні нинішнього року персональній виставці в Музеї культурної спадщини на Печерську.

Один зі стендів у залі присвячений Докії Гуменній (1904–1996) – письменниці, громадській діячці, дослідниці Трипільської цивілізації, авторці численних книг та статей, присвячених давній історії України. На стенді представлено лист Гуменної, з яким вона передає в дар музею декілька своїх творів.

Доля цієї надзвичайної жінки та її книги стали путівниками по Трипілью для Людмили. Вони стали для неї настільними, супроводжували її в поїздках Україною, в археологічних розкопках, у роботі над керамічними виробами в майстерні. Така співпраця принесла чудові плоди. Більше трьох тисяч реконструкцій, численні виставки в Україні та за кордоном, майстер-класи в школах, участь у Київській міській програмі «Віхи української культури. Рік перший – Трипільля». І ось нова зустріч із Майстром. Невеликий затишний зал, заповнений ре-

конструкціями, що розповідають про життя трипільців. Макети жителів, трипільської печі, статуєтки жінок у молитовних позах, біноклеподібні ритуальні посудини, фігурки тварин, трипільські сувеніри. Доповнюють експозицію кераміки старовинні рушники, чудові фотографії фотохудожника Юрія Тимочка.

Музей запрошує киян та гостей столиці відвідати виставку й долучитися до стародавньої історії України.

Тетяна МАГДЕЙЧУК

Стежками Івана Франка

або Як у селі Нагуєвичі святкували ювілей Франка

Свята святих землі цієї,
Що у Франковій стороні.
Шановні гості, зупиніться
І поклоніться цій землі!

Максим Рильський

27 серпня вся Україна відзначала ювілей – 155-річчя від дня народження Івана Франка. В ці дні до рідного села Каменяра Нагуєвичі, що на Дрогобиччині, гості сходилися звідусіль. Саме сюди, де народився і де проминуло дитинство поета, Франко не оминав нагоди навідатися, коли навчався у Львові та Дрогобичі. Сюди приїздив згодом зі своєю сім'єю на відпочинок та для праці. Рідна оселя ставала притулком після другого арешту для ще молодого і пізніше для вже хворого Франка.

«Як добре, що сюди приїжджають, ми завжди раді приймати гостей, особливо тих, хто по-справжньому цінує Франка, хто хоче ще більше поринути в історію та віддати пошану генієві. Україна вшановує свого Каменяра!» – розповідає завідувачка музею Ірина Сопотницька. – Наразі відвідувачів музею стало більше, приїжджають майже кожного дня. Хто з-за кордону – то їм усе цікаво: чому саме солом'яна стріха, як виглядає ота кузня, де маленький Франко проводив час із батьком?.. Роздивляються Франкову хату, де дві кімнати, долішня, глиняна піч...»

СТЕЖКАМИ ПОЕТА

Батьківська хата. Тут ріс малий Франко. Сьогодні, в одній із кімнат, біля печі в ряд вишикувалися старовинні праски – від малесеньких до майже гігантів. Над дверима – образ святого Миколая. Він якимось дивом уцілів після пожежі 1996 року в дерев'яній церкві, де свого часу хрестили Івана Франка.

З особливо цінних речей у кімнаті – мисник, його привезли із села Ясениця-Сільна, звідки походила мати Франка. А ще музею дісталася ліжка і дзеркало від родини вітчима Івана Яковича, Гриня Гаврилика. З речей самого Франка – дві тарілочки, на столику – книжки, з яких опановував свої перші науки маленький Іванко, навчаючись у Дрогобичі.

Село Нагуєвичі розташоване в мальовничому закутку, оточене дубовими та ялиновими лісами і казковатаємничим гірським валом, який називається Діл.

У 1946 році в селі, де народився Іван Франко, було створено музей-філіал Літературно-меморіального музею письменника у Львові. Він містився в хаті його небожа – Миколи Франка. У 1951 році розширену експозицію перенесено до іншого, просторішого приміщення. В музеї зібрані матеріали про родовід І. Франка.

До 125-річчя з дня народження Каменяра в 1981 році у Франковому гаю львівські художники майстерно оформили «Стежку поета» – своєрідний художньо-меморіальний комплекс. Одинадцять зупинок на «Стежці поета» відображають різні періоди життя й творчості письменника, втілені у символічних скульптурних композиціях: «Дзвін», «Прометей», «Каменяри», «Мойсей», «Захар Беркут», «Іван Франко – син народу» тощо.

Починається стежина біля джерела-криниці та дуба-велетня, яких у народі називають Франковими.

Це було улюблене місце відпочинку поета. Джерело на стежці – символ багатосторонньої творчості митця.

ПОДАРУНКИ ДО ЮВІЛЕЮ

Цьогоріч відзначити ювілей Каменяра завітали й представники влади: міністр культури України Михайло Кулиняк, міністр юстиції України Олександр Лавринович, радник Президента Ганна Герман, голова Львівської облдержадміністрації Михайло Цимбалюк та інші.

Міністр культури Михайло Кулиняк наголосив на тому, що варто подумати про надання Музею-садибі Івана Франка статусу національного.

«Маю надію, нас підтримають всі. І ті люди, які сьогодні святкують тут, у Нагуєвичах, і люди всієї України. Це буде державний підхід до вшанування пам'яті нашого великого земляка. Так, чимало ще не зроблено, але спільними зусиллями ми все доведемо до ладу», – сказав міністр культури.

Водночас голова Львівської облдержадміністрації Михайло Цимбалюк вказав на те, що 27 серпня цього року статус національного отримав музей Івана Франка у Львові.

До проведення святкових заходів у Державному історико-культурному заповіднику «Нагуєвичі» батьківську хату Івана Франка перекрили солом'яною (до 2001 року стріха була солом'яною, але її підпалили), було відновлено дерев'яні скульптури на «Полянні казок».

У Дрогобицькій держадміністрації розповіли, що планується відкриття ще однієї «Стежки Івана Франка» – «Ярина». За проектом це буде півторакілометрова доріжка, завширшки два метри, яка бере початок від Літнього театру заповідника й закінчується в урочищі «Ярина». Обабіч стежки будуть створені скульптурні композиції за творами Франка: Старець Данило (оповідання «Євлогія»), «Добрий заробок», «Іван Вишенський», «Журавлі», «Ось спить дитя, невинний ангел чистий...» та інші. На підступах до урочища «Ярина» буде дерев'яна арка – дзвіниця, а вся територія огорожена

дерев'яним частоколом. Повалений віковий дуб, як святиня, буде припіднятий із землі та захищений від дощів дахом.

Екскурсивод розповіла, що Музей «Садиба Івана Франка» відчинив двері відвідувачам 27 серпня 1981 р. В основу відтворення садиби покладено етнографічний нарис-спогад Івана Франка «Моя вітцівська хата» (1913 р.), де письменник описав садибу батьків. У творі подано зовнішній та внутрішній вигляд кожної будівлі: хати, шопи (місце зберігання сільськогосподарського реманенту), шпихліру (зернохосвище), кузні з ковальським міхом, який належав батькові, стодолі та стайні.

У садибі батьків письменника зібрані речі побуту, посуд, одяг часів письменника. Зберігаються цінні реліквії родини Франків: дитяча колиска, дзеркало в дерев'яній оправі, мисник тощо.

ОНУК ІВАНА ФРАНКА: «ГОЛОВНЕ – НЕ ДАТИ ПРОПАСТИ МОРАЛІ, ЩОБ ВОНА НЕ ЗАГУБИЛАСЯ»

На святкування до Нагуєвичів приїхав і онук Івана Франка – Роланд Тарасович Франко. Він – останній із Франків за чоловічою гілкою роду.

З родини письменника в Нагуєвичах вже майже нікого не залишилося, остання близька родичка померла нещодавно, а в хаті, що колись належала брату Івана Яковича Захару, нині живуть чужі люди.

Цей надзвичайно скромний немолодий чоловік розповів кореспонденту «КіЖ» про те, чого не вистачає сучасній молоді і якої із заповідей Івана Франка варто дотримуватися сьогодні.

Нині Роланд Франко живе у Києві. Було, що на чотири роки виїжджав за кордон, коли був радником посла України у Великій Британії з питань науки й освіти. Роланд Франко працював науковим співробітником, а потім заступником директора Інституту автоматизації. Пізніше очолював Інститут аналітичних приладів.

– Пане Роланде, Ви сьогодні на святкуванні 155-річчя від дня народження Івана Франка. Чи актуальні для України й українців Заповіти вашого славетного діда?

– Разом із Шевченком, Франко є національним символом нашої держави. Більшовицька диктатура хотіла зробити Франка провінційним письменником. Навіть Сталін, коли йому говорили про Франка, відповідав: «А, это тот австрийский писатель...»

Я часто буваю в школах, зустрічаюся з дітьми. Враження – діти знають щось, чули, що є така вулиця Франка чи театр. Хочеться, щоб Україна пам'ятала і більше говорила про Івана Франка.

Сьогодні світ змінюється, відбувається глобалізація, це впливає на первинну культуру. Головне, не дати пропасти моралі, щоб вона не загубилася. В усьому, що писав Франко, є своя мораль і правда. Він ніколи не відступав від цих понять. Це єдині чинники, які можуть уберегти українську культуру.

Міністр культури України Михайло Кулиняк відвідав батьківську хату Івана Франка

День села на Спаса

Лісничани довели: велике свято Преображення Господнє та День села на Київщині відзначають гідно

Яблучним Спасом називають у народі одне з дванадцяти найбільших церковних свят, бо після служби у храмах освячують плоди нового врожаю, серед яких яблука та виноград. От і в селі Лісники Києво-Святошинського району Київщини сонячного дня 19 серпня чимало людей зібралися зранку біля церкви. У кошиках окрім того, що вродило – мед та запалені свічки або колоски.

Настоятель парафії Преображення Господнього села Лісники Іоанн Надич розповідає: «Так православні християни святкують Преображення на горі Фавор Ісуса Христа. Освячуються плоди винограду, фрукти та овочі. Людина дякує за все, що Господь дав, і просить у нього благословення на подальші труди».

Після Святокової літургії та святокової трапези лісничани та гості збираються на майдані Грушевських. Починається дійство. На білій бричці з'являється сільський голова Ольга Сагач із короваєм для почесних гостей, які згодом скажуть теплі слова. На свято прибули Володимир Луцюк, голова райради Києво-Святошинського району, керівники сільрад та інші запрошені.

Ольга Сагач розповідає: «Більше 10 000 років нашому селу, і ще з 1052 року святкуємо Храм "Преображення Господнє". А День села проводимо сьогодні, тому що Бог благословляє людей. Недарма і погода гарна!

Нам є чим пишатися: селяни печуть, вишивають, плетуть унікальні брилі та тини. Є навіть кузня. Вона не працює, але годиться для того, щоб показати молоді, як тяжко працювали батьки й діди. Ми й далі відроджуватимемо українські традиції, маємо намір розвивати зелений туризм».

А й справді місця дуже красиві: природа, озера, Змієві вали стародавні... Це колись були землі Києво-Печерської лаври. На Замковій горі стояв замок графині Корецької (XVI–XVII століття). Із селом пов'язано багато

подій часів Богдана Хмельницького. Є що й показати, і про що розповісти.

Лісничани дбають про малу батьківщину. Відремонтували клуб, Будинок культури, пошту та бібліотеку. Працює масажний кабінет. Послуги надаються безкоштовно. Здійснили капітальний ремонт школи, відкрили тренажерну залу. Посадовці із Київської міськдержадміністрації зазначили, що навіть у столиці не всюди є такі навчальні заклади. А в планах – відкриття музею, бо впевнені, що кожен Іван має знати історію рідного села.

«У нас село живе. Ми не знаємо слова "криза", – напівжартома каже Ольга Сагач.

На святі презентувалася книга «Дослідження історії села Лісники». Автори – В. А. Осипенко, Н. В. Бондаренко, В. Ф. Рубан. Один із авторів Наталія Бондаренко пишається тим, що йдеться про історію села з давніх-давен до 1900-х років та й ще є перепис населення за роками, що дозволяє кожному жителю села відтворити свій родовід. Перепис унікальний, бо матеріали, з якими працював її батько Василь Осипенко, вже недоступні, їх просто вже нема...

Кожен Іван має знати історію рідного села

На місці майдану, де зеленіє травичка і ми стоїмо, колись був цвинтар. Василь Осипенко відтворив список 641-ї похованої тут людини. Згадано в дослідженні й про могилу Федора Грушевського, яку бачимо неподалік, – діда великого історика й громадського діяча Михайла Грушевського, який протягом 1836–1851 років був священником місцевої Преображенської церкви і наприкінці 1830-х років заснував першу в цьому селі школу.

«Зібрані маловідомі історичні матеріали. Аналогічних праць в Україні немає», – запевняє Василь Осипенко.

Заслужені люди отримують відзнаки та квіти, подяки за багаторічну сумлінну самовіддану працю від Лісниківської сільської ради. Такі подяки мають і бабусі-приятельки Ольга Шаман та Катерина Терещенко. Не жарт – понад 42 роки на полі проробили! Тільки їм відомо, яка ціна за ту сумлінну самовіддану. Зараз не промінють рідне село ні на який Київ. А коли в молодості, може, й хотілося – так у 18 років їм паспортів не давали, для того, щоб молодь у селі втримати. І до того ж нічого не платили аж до 1962 року.

Лише «восени дадуть мішок капусти та мішки два картоплі», – згадують старенькі. Отримали документи десь у років 30. А зараз трудівницям приємно, що про їхню працю пам'ятають.

А от Барбара Іван та його невістка отримали відзнаку за свій двір, який опинився в числі найкращих. І не дивно – самі чисті і завітчані обійстя.

До вечора на майдані людно: йде концерт фольклорних колективів Києво-Святошинського району. Публіка, не шкодуючи долонь, аплодує своєму аматорському хору «Лісова пісня» та народному ансамблю українського фольклору «Живемо» – переможцю Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної творчості «Червона калина» в місті Алушта (2010). З ентузіазмом багаточисельний люд навчається народним танцям «ойра», «гречаники» та «зайчик» разом із гуртом «Буття». Із цікавістю присутні розглядають виставки художніх творів та фотомистецтва «Лісники – моє рідне село» та дитячу виставку-конкурс «Спасівський рушник».

Відчутну допомогу в проведенні свята надала етнограф, науковий співробітник Національного музею народної архітектури та побуту України Олена Громова. Вона запросила відомих майстрів, які познайомили охочих зі своїми виробами та провели з ними майстер-класи з різних ремесел. Гості свята милувалися вишиванками заслуженого майстра традиційної народної творчості України Ганни Ушеренко. Одяг, вишитий її руками, носять знані люди. Є сорочки майстрині й у колекції чотирьох президентів. Навіть Білл Клінтон із гордістю ходив Києвом у її вишиванці.

А от гончарству вчив учень відомого майстра Івана Панкова Павло Сахно. Виготовляти ляльку-мотанку допомагала бажаним народна майстриня Віра Цимбал. А сувеніри із соломи вчилися робити з членом Національної спілки майстрів народного мистецтва України Іриною Білай.

Побільше нам таких культурологічних заходів і люди не залишали б рідного села.

Світлана СОКОЛОВА
Фото авторки

Богом даний

27 серпня актор театру і кіно Богдан Ступка відзначив своє 70-ліття

За видатний особистий внесок у збагачення національної культурно-художньої спадщини Богдану Ступці присвоєно звання Героя України

...Йшла вистава «Тев'є-Тевель». Я вже не міг стриматися, аби не відреагувати на репліку свого сусіди по партеру. Він був настільки захоплений грою Ступки – Тев'є, що постійно штовхав мене ліктем і промовляв: «Что вы такое говорите. Ступка наш человек, он – еврей и родился в Одессе». Хоча я йому й слова не відповів, він не замовкав про Ступку-одесита. Довелося мені розчарувати докучливого глядача, що актор є моїм земляком і не з ніякої Одеси, а родом із села Куликове Львівської області. На нас уже почали дивитися, як на невихованих глядачів. Назривала дискусія. Отож, я не став переконувати одесита й на знак згоди похитав головою.

Вже багато років вистава «Тев'є-Тевель» за участю Богдана Ступки збирає аншлаги. За виконання головної ролі актор отримав Шевченківську премію. Навіть онука Шолом-Алейхема зізналася: український варіант, втілений «франківцями», – найкращий.

Цю історію я розповів Богдану Сильвестровичу при особистому

знайомстві. Тоді мені пощастило брати участь в організації в Українському домі творчого вечора «Три Богдани». Перед киянами звітували знані всьому світові львівські Богдани – актор Ступка, композитор Янівський, музикант Которович.

Із реакції пана Богдана на моє «відкриття» виявилось, що я не перший, хто ставить під сумнів приналежність актора до українства. І все це через Тев'є-молочника, який уже сотні разів виїжджає на сцені не лише театру імені Івана Франка, а й багатьох інших на своєму возі. І завжди під оплески вдячних глядачів, поцінуювачів таланту нашого ювіляра. Принагідно зазначу, що і в Польщі Ступку мають за свого актора, і в Польщі Богдану Сильвестровичу це імponує, але в інтерв'ю він пояснює: «Я – український актор, який знімається в російських стрічках». Це російським журналістам. Польським: «Я – український актор, який знімається в польських стрічках».

Під час нашої подальшої розмови пан Богдан повідав мені такий епізод. Чи то в десятому, чи то у восьмому класі однокласниця відмовила йому на записку – «Зеню, давай дружити». Минуло кілька десятиліть і вже не Бодя (так його називали в школі), а шанований усіма метр Богдан Сильвестрович у

статусі дідуся на зустрічі випускників у рідній львівській школі повторив спробу із запискою. Тепер він у відповідь від уже бабусі Зені отримав: «Так! Так! Так!».

«Так! Так! Так!» – такими звичними словами освідчуються сьогодні актору мільйони шанувальників його таланту. А ювіляр і не думає спочивати на лаврах. За місяць до свого 70-ліття Богдан Ступка разом із Національним драматичним театром імені Івана Франка побував на гастролях у Севастополі. Всі вистави, які колектив показав глядачеві, удостоїлися бурхливих овацій. Серед представлених на суд публіки сценічних творинь – «Весілля Фігаро», «Буря», «Романс. Майстер-клас», «У неділю рано зілля копала...», «Одруження».

У своїх, як то кажуть, передсвяткових інтерв'ю Богдан Сильвестрович любить цитувати свого батька: «Головне, сину, дотягти до сімдесяти, – а потім живи, скільки хочеш». Далєбі прекрасне побажання.

Орест КОГУТ

Від редакції. Колектив нашого Видавництва від усієї душі вітає ювіляра. Бажаємо козацького здоров'я, нових ролей та бурхливих оплесків вдячних глядачів!

ВІКІПЕДІЯ ПРО БОГДАНА СТУПКУ

Народився 27 серпня 1941 у селі Куликів на Львівщині. До сцени звик змалку, батько його співав у хорі оперного театру, старший материн брат був там же солістом, тітка – головним концертмейстером.

За кулісами Богдан Ступка побачив і почув багатьох видатних співаків повоєнного часу, зокрема Козловського і Лемешева.

Богдан вирішив вступати на хімічний факультет «за покликом доби», але іспити склав невдало. Тому влаштувався в обсерваторію, працював певний час у Баку. А потім перекваліфікувався на філолога – заочно вчився у Львівському університеті.

У 1961 році Ступка закінчив акторську студію при Львівському театрі імені Марії Заньковецької (тут він тривалий час працював), а в 1984 році – заочне відділення театрознавчого факультету Київського державного інституту театрального мистецтва імені Івана Карпенка-Карого. Його наставником протягом усього творчого життя був Сергій Данченко, який у 1978 році очолив київський театр імені І. Франка й переманив туди Ступку. Після смерті Данченка театр очолив його учень Богдан Ступка.

1999–2001 – міністр культури і мистецтв України.

Дружина Лариса, випускниця Бакинського хореографічного училища. Син Остап, актор.

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

У кіно Богдан Сильвестрович уперше випробував свої сили у фільмі Юрія Іллєнка «Білий птах з чорною ознакою» (1971). Ступка тоді зіграв Ореста Дзвонаря, на цю роль претендував і Миколайчук. Але оскільки стрічка була на заборонену в радянські часи тему – боротьбу загонів УПА, то влада не хотіла, аби вояком повстанської армії був Іван Миколайчук. Тож затвердили Ступку, за яким після театральної ролі Річарда III закріпився негативний імідж, але його трактування образу виявилось настільки вдалим, що роль Ореста (воїна УПА, в якого закохалася головна героїня, красуня Дана – її зіграла Лариса Кадочникова) і досі одна з найкращих у списку актора.

РОЛІ

Загалом у Ступки – понад 100 ролей у кіно та більш ніж 50 на сцені.

У його послужному списку ряд історичних постатей: гетьмани Іван Брюховецький («Чорна рада») та Іван Мазепа («Молитва за гетьмана Мазепу»), Чингісхан («Таємниця Чингісхана»), Богдан Хмельницький («Вогнем і мечем»), Олександр Керенський («Червоні дзвони»), Борис Годунов («Кремлівські таємниці»), Остап Вишня («Із життя Остапа Вишні»).

У 2006 році на екрани вийшла російська стрічка «Заєць над безоднею» Тиграна Кеосаяна, де Ступка зіграв генсека Бежнева (Брежнева без літери «р»). Він знявся також у Романа Качанова в комедійному детективі «Взяти Тарантіну» (тут його партнеркою по фільму була Людмила Гурченко). У 2007 році знявся у фільмі режисера Володимира Бортка «Тарас Бульба» (прем'єра фільму відбулася у 2009 році), де виконав головну роль.

Раритети врятує... «мишка»

Відтепер достатньо одного кліка мишкою, аби зануритися у світ стародруків

Понад 1130 унікальних видань із фондів однієї з найбільших спеціалізованих книгозбірень держави, що мають світову історико-культурну цінність і перебувають під загрозою руйнування будуть переведені в електронний вид у першу чергу

Проект «Digital Ukraine Worldwide» має на меті збереження та популяризацію культурно-історичної документальної спадщини світового та загальнонаціонального значення, зосередженої у фондах Національної історичної бібліотеки України (НІБУ). Про це йшлося на прес-конференції за участі заступника міністра культури і туризму України Вікторії Лісничої, генерального директора бібліотеки Алли Скорохватової, президента молодіжної громадської організації «Асоціація молодих науковців "Інтелектуальне лідерство"» Олени Крикун, президента Української бібліотечної асоціації Ірини Шевченко та директора компанії «Електронні архіви України» Олега Дегтяренка.

Учасники проекту звітували про перші кроки зі створення електронного каталогу однієї з найбільших книгозбірень України – фонд бібліотеки становить понад 800 тисяч одиниць зберігання на 26-ти мовах світу.

Рукописи, стародруки церковнослов'янською мовою, серед яких унікальні видання Івана Федорова, друкарні Києво-Печерської лаври та інших друкарень України, Росії та Білорусі, стародруки іноземними мовами – все це стане доступним не лише українському читачеві, а й світовій спільноті. Ця програма уможливить задовольнити не тільки споживацьку потребу читачів, а й зберегти на віки унікальні книжки, що вже стали пам'ятками нашої культури. Більшість цих видань перебувають під загрозою руйнування, тому саме вони

Під час конференції. Виступає заступник МКТ Вікторія Лісничо

передовсім потребують створення електронних копій.

Керівник проекту «ЕЛАУ» Ірина Зінкова зазначила: «Робота проводиться в кілька етапів, перший із яких, створення електронного алфавітного каталогу, вже розпочато – відскановано майже 306 тисяч карток. Відтепер їх можна переглянути на сайті НІБУ з будь-якого куточка планети. Планується ж відсканувати близько мільйона карток українською та російською мовами, хронологічного охоплення від 1708 року.

Наступним етапом, який також розпочато, є створення електронної колекції рукописних і стародрукованих видань XVI–XVII століття. Зокрема, відскановано пам'ятні книжки губерній та округів, історико-статистичні описи церков та парафій, видання "Древности Украины".

Усі видання скануються високосучасним обладнанням компанії «Електронні архіви України», яке не руйнує

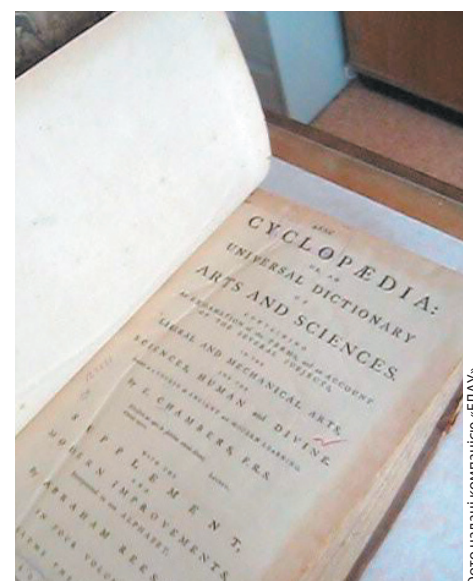
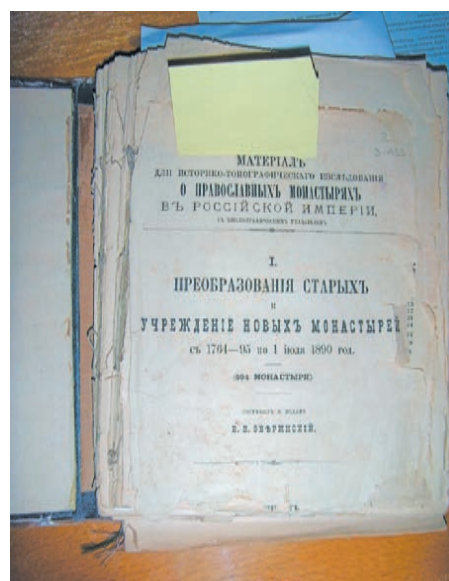
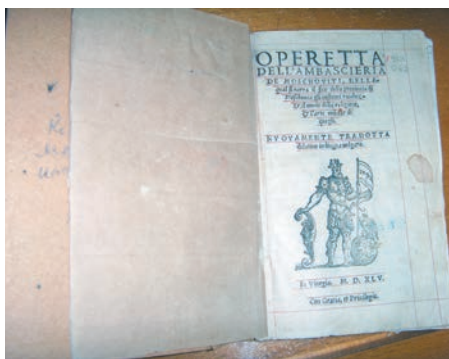
За допомогою новітнього обладнання скануються стародруки НІБУ

структуру паперу, не шкодить блоку книжки і сканує одну сторінку лише за півтори секунди. Це дозволяє працювати надшвидкими темпами. Проект планують закінчити до липня 2012 року.

Генеральний директор НІБУ Алла Скорохватова запевняє: «Бібліотекам не потрібно вигадувати, як зацікавити молодь, дорослих людей книжкою, як заманити їх у свої зали... Необхідно лише відкрити всі фонди та надати читачеві інформацію про те, що зберігається в бібліотеці. І тоді читач сам стане частим гостем книгозбірні».

Зрозуміло, що двох місяців для такої копійки роботи замало, аби говорити про суттєві результати. Та, на мою думку, цього короткого відтинку часу достатньо, аби зробити висновок: проект матиме успіх, він цікавий і, головне, потрібний.

Лія ГУГУЧІЯ

20-й «Подільський оберіг» у Буші

Всеукраїнський симпозиум кам'яної скульптури в селі Буша на Вінниччині – найстарше та найпотужніше місце зустрічі українських пластиків, які працюють із каменем

Вже понад чверть століття Буша має свою унікальну окрасу – музей скульптур просто неба. Передумовою його виникнення стало започаткування скульпторами Сергієм Кокряцьким, родиною Олексія та Людмили Альошкіних та Олександром Пірняком симпозиуму скульпторів «Подільський оберіг».

Майже щороку симпозиум збирає скульпторів, для яких створено ідеальні творчі умови: кам'яний кар'єр, який споконвіку був джерелом нових витворів каменярів та оберегом краю, відкритий простір із фантастичним краєвидом, можливість спілкуватися з однодумцями та колегами по цеху.

Музей паркової скульптури складається з кількох частин. У дворі музею Державного історико-культурного заповідника «Буша» – майданчик із новими, «свіжими» скульптурами. Певної тематики чи закономірності об'єктів одразу не помітно, та зрозуміло, що всі вони тяжіють до гармонії з природою. Учасники пленерів у різні роки звертаються до актуальних для вітчизняної пластики образів: жінки-берегині, козаки, духи-захисники, казкові та міфологічні істоти. Жінкам-берегиням та духам-захисникам приділено увагу не випадково, адже село через географічне розташування має давню історію – заснована у XVII столітті, Буша не один раз була місцем сутичок поляків із козаками та турками.

Із території-майстерні веде стежка до наступної частини заповідника – власне парку скульптур, що були створені за час проведення симпозиуму, починаючи з 1986 року. Звісно, усі скульптури не могли б тут поміститися фізично, деякі було подаровано музеям чи сусіднім містам, а деякі, на жаль, зруйновано.

Олекса Альошкін зазначив: «Сьогодні у місцевої влади не має розуміння важливості збереження робіт, створених під час симпозиумів, утім, як і естетичного розуміння. А ми повинні берегти і поважати камінь, який наповнили світлими думками та образами руки скульптора».

«АНГЕЛ». Георгій Чуєнко. «МІСЯЦЬ І СОНЦЕ». Людмила Сафонова

«ПЕРЕВЕРТЕНЬ». Георгій Чуєнко

За парком є ще одна перлина Буші – залишки християнського та дохристиянського храмів. Відкриті для широкого загалу в 1883 році київським професором Володимиром Антоновичем та збережені під накриттям, вони повертають нас у часи розквіту селища не тільки у середньовіччі (саме цим періодом датують храм), але й до Трипілля та Черняхівської культури, які побутували на цих землях.

Від храмів ідуть стежки до старовинного козацького кладовища та Бушанського музею, де можна переглянути фотографії симпозиумів різних років. Слідом можна потрапити в третю частину музею: тут, на місці, утвореному на місці злиття річок Мурафи і Бушанки, стоїть оглядова башта, яка лишилася від оборонної фортеці та її шести башт, що датуються XVI–XVII ст.

Довкола вежі стоять скульптури відомих українських митців пластиків: Еммануїла Миська, Людмили Сафонові (Альошкіної), Миколи Михальчука, Андрія Микитюка, Анатолія Непорожного, Олександра Пірняка, Миколи Худолія та багатьох інших. Через різні пріоритети місцевої влади не всі вони справді «стоять» – час від часу деякі змушені мандрувати з місця на місце. Будівництво церкви, до прикладу, та створення танцмайданчика з бетонних плит посеред паркової території руйнує скульптури та їх звучання у просторі, першопочатково задумане їх авторами.

«МАТЕРИНСТВО». Андрій Садовий

Незважаючи на всі труднощі, Буша, як і сусіднє село Букатинка, де вже 33 роки мешкає із родиною скульптор Альошкін, – унікальні українські села, де скульптуру можна зустріти в найнесподіваніших місцях: у хащах поруч із кар'єрами, на сільських вуличках, поруч зі школою або на городі обійстя Альошкіна. Саме сюди приїздять вчитися творити із каменю молоді скульптори з усієї України й не тільки. І саме такі мистецькі ініціативи є осередками передавання традиції новому поколінню митців.

Денис БОРТНІКОВ

«ЛЕВ». Сергій Донченко

«ОЛЕНЬ». Анатолій Іщук

«РИБА». Данило Шуміхін

Експозиція успішних

Великий інтерес викликала в шанувальників образотворчого мистецтва колекція робіт відомих українських художників, представлених в київській галереї «Триптих АРТ»

В експозиції твори митців, чий імена відомі всім серйозним колекціонерам та музеям сучасного мистецтва в Україні, Європі та Америці, а саме: батька й сина Олега та Олександра Животкових, Матвія Вайсберга, одного з небагатьох українських художників, твір якого був проданий на аукціоні Phillips de Pury & Company в Лондоні 2009 року. Є роботи витонченого митця Едуарда Бельського, який має успіх у Франції, та Івана Марчука, який 2007 року потрапив до рейтингу 100 найвизначніших геніїв сучасності,

Виставка – це й приємне спілкування

Матвій Вайсберг

укладеного британською газетою The Daily Telegraph. А ще – Бориса Буряка, Сергія Гая, Анатолія Криволапа, Валерія Шкарупи та інших.

Навіть побіжно поглянувши на картини, можна помітити яскравий індивідуалізм та майстерність авторів: палітра незвичайна, образи самобутні, а композиції – чіткі.

«Вони ненудні й різноманітні, вирішені сучасними засобами, – захоплюю розповідає арткритик і художник Дмитро Корсунь. – І дають уявлення про напрямок кожного митця. Виставка полістилістична, але при цьому єдина, бо художники – одного «калібру» та польоту».

Дмитро Корсунь звертає увагу: ці митці зрілі та комерційно успішні.

Наприклад, картину «Степ» Анатолія Криволапа у травні цього року реалізували на аукціоні в Нью-Йорку за 98,5 тисяч доларів, що стало рекордом продажу для українського мистецтва. Деякі ЗМІ назвали митця найдорожчим на сьогодні українським художником.

Матвій Вайсберг розповідає: його робота – це студія до твору Сандро Ботічеллі «Покарання Корея...», що у Ватикані в Сикстинській капелі. Митця надихнула творчість італійського живописця флорентійської школи. Він також наголошує на значимості виставки: «Мистецтво українських сучасних художників – це, мабуть, одна з небагатьох "цікавинок", створених у країні, яка "потужно" виглядає на світовому рівні. Недарма наших митців нерідко запрошують показати роботи за кордоном».

Художник і журналіст Роман, який зацікавлено розглядає твори Івана Марчука, повідомляє: цей художник вигадав власний метод живопису – «пльонтанізм» (від слів «пльести», «пльонтати»). Завдяки ньому картини здаються створеними з клубочків чудернацьких ниток. «Як він робить такі тонесенькі лінії?» – дивується Роман.

А от Валерій Шкарупа пояснює ледь вловимий візуально зміст своєї картини «Портрет з темною рибою (Іона)»: «Відображена біблійна притча про рибу, яку кит проковтнув. Мораль: якщо забути про те, що є дещо вище власних бажань людини, життя нагадає».

Виставка, безумовно, розширить арсенал вражень і знань професіоналів та й просто зацікавлених образотворчим мистецтвом. Тож не пропустіть!

Пустотливі роботи Люсика

Виставка робіт всесвітньо відомого художника зі США, вихідця з України, Люсьєна Дульфана «Космос. Міфогонія» в галереї «Тадзіо» в Києві подивувала високохудожніми творами з філософським змістом

Подивитися на оригінальні твори визнаного майстра прийшли і журналісти, і художники, і кіношники, і люди, далекі від мистецтва, але чутливі до всього нового й незвичайного. Це і знайомці митця, і ті, хто почув його ім'я вперше, адже останні 20 років художник живе й працює в США.

Самобутній митець ще з 1966 року бере участь у міжнародних виставках Одеси, Москви, Торонто, Нью-Йорка, а 1972 року – в Бієнале у Франції. Його роботи є в Державній Третьяковській галереї, Державному Російському музеї, в музеях Сеула, Варшави, Познані та Лондона, а також у приватних колекціях одеситів – жителів міста, в якому колись мешкав і наш герой.

А ось у Києві за роки Незалежності це перша персональна виставка художника, до того траплялося брати участь лише у загальних. Для експозиції відібрані 22 роботи.

На відкритті Олена Ягодівська, відомий мистецтвознавець, відзначила

Володимир Бабичеву імпонує дотепність

несамовиту енергію й темперамент – перше, що приваблює в картинах: «Незважаючи на його 69 років, у мене враження, що він завжди хлопчисько-шибеник». Таким його знають у художньому середовищі, де ще й досі називають по-свійському просто Люсиком.

Дульфан усе своє життя малює поцілунки. Отож і на виставці гості змогли оцінити його відому «чарівникам пензля» серію «Поцілунок Іуди».

Своїм розумінням прихованого смислу зображення поділився есеїст Володимир Бабичев. Так, наприклад,

на його думку, зображення літачка із газет над міфологічними персонажами є реплікою постмодерніста, спробою звести сюжет до Землі, до нас.

А от у серії космічних робіт, на яких люди вдягнуті у скафандри, які зроблено чи то з лози, чи то із соломи, пан Володимир бачить суміщення життя та смерті. На його погляд, скафандри із засушеного матеріалу символізують щось кінцеве, вечір дня. Це означає, що світ помер, а живий рух богоподібної людини ще існує. А можливо, такі мотиви пов'язані й з Україною, без зв'язку з якою митець себе не уявляє.

І в цих картинах не обійшлося без пустощів Люсика – от малював-малював, та й клеїв шматок матерії.

Гостроту та легкість думки, яку називають дотепністю, відзначали й інші шанувальники творчості самобутнього живописця. Роботи заворожують незвичайністю, просто красою, їх споглядання дарує справжнє естетичне задоволення. Переконайтесь самі!

Сторінку підготувала
Світлана СОКОЛОВА.
Фото Юрія ШКОДИ
та авторки

«Джерело натхнення» Вікторії та Віктора Чаусів

У Національному музеї Тараса Шевченка із 18 серпня (й протягом місяця) представлена виставка харківських митців Вікторії та Віктора Чаусів «Джерело натхнення». Проект присвячено 20-річчю Незалежності України

Відкриття виставки подружжя Вікторії та Віктора Чаусів пройшло досить камерно, що дивує. Адже вони є не просто представниками харківської школи, а справжніми майстрами високого мистецтва. У час потужної пропаганди «актуально-го мистецтва» натхненно та енергійно продовжує свій шлях традиційна мистецька школа у виконанні Вікторії та Віктора, що є джерелом натхнення для самих художників та шанувальників їх творчості.

Твори Вікторії та Віктора Чаусів сонячні та світлі. «Львів'яни в нас одні, кияни – інші, севастопольці, харків'яни – всі різняться. Проте харківська школа має свою особливу енергетику. Багато українських шкіл, на жаль, втратили життєрадісність», – каже художник Василь Корчинський. Особливого ж сяйва картинам Чаусів додає той факт, що на багатьох зображені діти. Сюжетно схожі, картини ніби пов'язані між собою і формують цикли.

Картини Вікторії «Зима мого дитинства», «Перший сніг», «Канікули» показують нам дитячу радість зимового відпочинку: із санчатами, сніжками, рожевими щічками, морозцем. Як Едгар Дега зображав на полотнах танцівниць задля того, щоб вловити рух, так і Віктор відображає дитячі емоції та переживання у циклі робіт про балет і театр: «Дзеркала», «Перед виставою», «Метелики», «В гримерці», «Маленькі балерини».

Розрізнити картини Вікторії і Віктора дуже складно, про це говорять і їх колеги. Проте все ж таки відчувається жіноча рука Вікторії. Мазки на її картинах м'якші, легші, хоча не менш емоційні, ніж Віктора. Іноді, здається, імпульсивні, проте

обґрунтовані, необхідні, справжні: саме так можна передати переживання і почуття, за допомогою яких ми і сприймаємо цей світ.

Картини Чаусів – це їх власна душа і натхнення разом із величезним професіоналізмом. Кожна деталь на картинах справжня і пропорційна: дитячі очі, чоловічі руки, жіноча усмішка. Самі Вікторія та Віктор значно скромніші за їх красномовні роботи. На прохання розповісти про виставку Віктор сказав: «Я не хочу стомлювати глядача. Більше, ніж ми сказали на полотнах, навряд чи ми скажемо вголос». Це свідчить про відвертість і адекватність митця, який не випинає власне «я» на перший план, а радить глядачеві самостійно робити висновки.

На жаль, у сучасному світі укорінилась традиція: замість того, щоб підтримувати один одного, люди говорять на диво абсурдні речі. Складається враження, ніби навкруги якась недоброзичливість і непрофесіоналізм. Проте на відкритті виставки Вікторії та Віктора Чаусів усі колеги говорили лише приємності. Тож не перевелись в Україні щирі та відверті люди. Це ще раз підкреслює виняткову доброту та світло полотен Вікторії та Віктора, споглядаючи які, неможливо супитись, а хочеться посміхатися та радіти життю.

Відомий французький фотограф Ян Артюр-Бертран у 2003 році створив проект під назвою «6 мільярдів інших» (англ. 6 billion others). Протягом кількох років шість режисерів взяли інтерв'ю в 5 тисяч людей із 75 країн світу більш як на 45 мовах задля того, щоб дати можливість нам відкрити для себе світ і зрозуміти, що абсолютно всім людям потрібне одне й те саме: мир, спокій і любов.

«Джерело натхнення» – виставка значно меншого масштабу, проте сенс її приблизно той самий: звичайні люди, такі ж як ми з вами, так само працюють, відпочивають улітку, взимку одягають теплий одяг, розважаються або сумують – живуть. При цьому живуть поряд із нами. Варто лише подивитися навколо – і зрозуміємо, що не такі вже ми й різні. Ми – люди одного світу, а в нашому випадку – однієї країни, однієї ментальності та побуту.

І хоча виставка Вікторії та Віктора Чаусів відкрилася до Дня незалежності України, проте ніякої зайвої патетики в її ідеї немає. Як говорить організатор виставки Максим Мельник, «світ змінився, він агресивний, нині дивує і викликає співчуття не зло або грубість, а навпаки – хороші вчинки, тому,

якщо ми цією виставкою додали в душу людям тепла, а на обличчя усмішку – наше найголовніше завдання виконано».

ПРИНАГІДНО

Віктор Чаус (5 червня 1940, с. Ямпіль Донецької області) навчався в Харківському художньо-промисловому інституті. Заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри живопису Харківської академії дизайну та живопису, член Національної спілки художників України, голова секції живопису Харківської організації Національної спілки художників України. За створення високохудожніх творів живопису в 2000 році художникові була присуджена премія Харківської міської ради.

Вікторія Чаус (21 жовтня 1964, м. Харків) навчалась у Харківському художньо-промисловому інституті під керівництвом В. Ковтуна, О. Вяткіна та інших видатних художників. Член Національної спілки художників України. Була учасником регіональних, всеукраїнських та республіканських виставок з 1987 року. Її роботи зберігаються в приватних колекціях в Україні, Росії, Німеччині, Англії, Канаді, Франції, США, Ізраїлі.

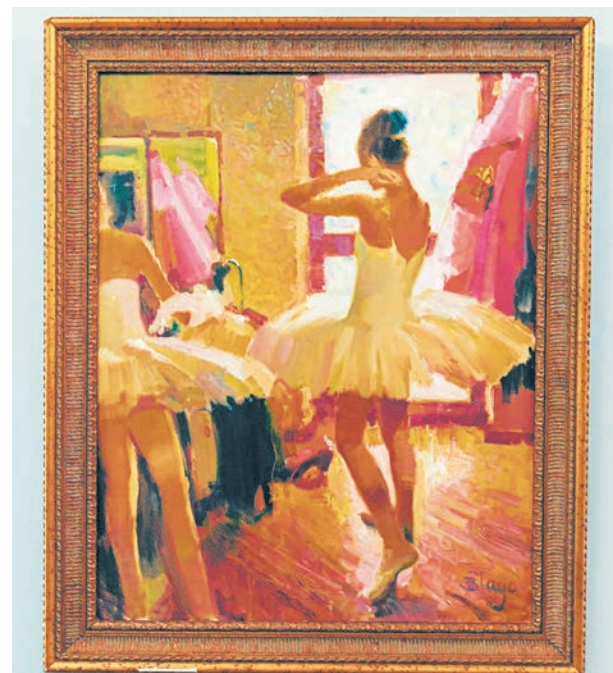
Ольга ТАТЬЯНЕНКО

Крихітко моя (2011)

Зима мого дитинства (2010)

Перед виставою (2011)

Відбір по-європейському

У Києві, вперше в Україні, в рамках проведення конкурсу на отримання державних коштів для створення фільмів відбувся відкритий пітчінг (конкурс-презентація) кінопроектів

Практика проведення таких заходів на початкових стадіях реалізації проектів для світової кіноспільноти звична. На них претенденти можуть за обмежений час переконати журі в доцільності фінансування робіт.

У нас пітчінг відбувся в межах завершення конкурсу кінопроектів для їх державного фінансування, оголошеного Державним агентством України з питань кіно від 15 червня. Переможці визначаються для формування Програми виробництва та розповсюдження національних фільмів на 2011–2012 роки.

«Практики Європи, перенесені на наші терени – це обґрунтовано,

Голова Державного агентства України з питань кіно Катерина Копилова та член Експертної комісії Володимир Войтенко

– сказала на брифінгу голова Державного агентства України з питань кіно Катерина Копилова. І додала: – Минулого року стосовно галузі була заявлена позиція державного проєкціонізму. Маємо «рекордний» для України державний бюджет фільмовиробництва: на 2011 рік затверджено суму в 111 млн грн (торік – 24 млн грн. – Авт.). Частина коштів (близько 70 млн) піде на запуск найкращих за результатами конкурсу нових проєктів.

Багато уваги цього року приділятиметься режисерам-дебютантам. Кінематограф – візитівка держави, завдання якої – плекати нові покоління кіномитців». А голова Експертної комісії Роман Балаян з посміхом зізнався: «Колеги казали: в Україні нічого особливого немає! Але я, прочитавши 25 дебютних сценаріїв, знайшов близько 10 цікавих! Тільки не знаю, як вони це знімуть...» Необхідно, як вважає він молодим дати знімати, як вони хочуть, висловитися з найменшою кількістю поправок, щоб не дорікали: змусили знімати інакше, ніж хотіли. Це дозволить провести відсів.

Оцінює проєкти оновлена Експертна комісія з питань кінематографії Держагентства України з питань кіно, куди ввійшли знані фахівці: Роман Балаян, Олег Фіалко, Володимир Войтенко, Алік Шпилюк та інші. Оновлено і вимоги: розглядаються не просто сценарії фільмів, як раніше, а кінопроект у сукупності, представляється ще й режисерське бачення твору, маркетингова стратегія, фестивальна або прокатна історія картини.

У програмі пітчінг-відбору конкурсував 51 проєкт – роботи, що пройшли перший тур, на який було подано 100 картин – ігрові, документалістика, анімація, режисерські дебюти.

Для творчих кінематографічних груп «євровідбір» став іспитом. Не кожен відразу зміг розповісти про ідею фільму, цільову аудиторію та типаж виконавця головної ролі. Але на те він і конкурс, щоб визначити найсильніших.

Світлана СОКОЛОВА
Фото Юрія ШКОДИ

Новий творчий задум Кіри Муратової

Прикро, що нових високохудожніх фільмів, знятих українськими майстрами на вітчизняних студіях, доводиться чекати місяцями й роками. Тож шанувальники кіно зраділи, дізнавшись, що уславлений режисер, народна артистка України Кіра Муратова розпочала роботу над новою стрічкою. Адже всі знають, що кожен її кінотвір – то непересічна художня подія і нові відкриття можливостей сучасної кінематографії

Нинішнього року минуло піввіку, як вихованка Сергія Герасимова раз і назавжди пов'язала свою долю з Одеською кіностудією, розділяючи з її колективом усі радощі й біди. За ці роки своїми фільмами з найгострішими моральними проблемами вона уславила Одесу й Україну на міжнародних кінофестивалях. Нагород і лауреатських титулів мисткиня має без ліку. Ось і нещодавно на Другому Одеському міжнародному кінофестивалі в програмі «Українська лабораторія» з великим успіхом була показана її остання робота «Мелодія для шарманки», знята два роки тому і вже удостоєна премії «Ніка». А сама Кіра Георгіївна залюбки вела під час фестивалю заняття з молодими режисерами й сценаристами, ділячись із юними шанувальниками десятої музи своїм досвідом.

Я вже давно знаю, що є в Кіри Муратової жорстке правило – не коментувати власну роботу. Мовляв, моє діло знімати картину, а вам її сприймати чи ні й судити про неї. А вже про новий творчий задум, аби не наврочити, вона й словечка не мовить, і своїй знімальній групі наказує, щоб не базікали даремно. Тож лаконічне повідомлення, що з'явилося нещодавно у ЗМІ про зйомки Кірою Муратовою нової стрічки, я певен, вийшло не від неї.

Увесь його зміст вкладено у чотири речення: «Режисер Кіра Муратова ... приступила до роботи над картиною з умовною назвою «Кінопроби». Сценарій вона написала у співавторстві зі своїм чоловіком Євгеном Голубенком, із яким працювала над сімома картинами. Зйомки пройдуть восени 2011 року в Україні. В центрі сюжету нового фільму – літні люди, чоловік і жінка, що зустрілися після десяти років розлуки». От і уся інформація.

Як невдовзі з'ясувалося, вийшла вона від Олега Кохана, українського кінопродюсера, який давно співпрацює з Кірою Муратовою та іншими кіномайстрами. Він згодом додав, що вже йде кастинг виконавців ролей у фільмі «Кінопроби». Усі персонажі в картині наділені неоднозначними характерами. І, як завжди, Кіра Муратова не поділяє ролі на головні й другорядні, а виконавцями їх можуть бути й

Фото І. Савіна / telekritika.ua

відомі актори, яких вона сама відкрила, і недосвідчені новачки-аматори.

Зйомки відбуватимуться в її рідній Одесі. А прем'єра «Кінопроб», як сказав продюсер, планується «на одному зі значних міжнародних фестивалів».

Станіслав ЗМІЄВСЬКИЙ

Театральні тіні в Ялті

На втіху кримським дітлахам, їхнім батькам та численним гостям сонячної Ялти по завершенні цьогорічного літнього сезону гостинно відчинив свої двері перший в Україні Театр тіней «Трикстер». Фактично це пагінець однойменного колективу, який створили у Москві випускники Петербурзької театральної академії та Всеросійського інституту кінематографії, лауреати найпрестижнішої російської театральної премії «Золота маска» Марія Литвинова і В'ячеслав Ігнатов

Презентуючи своє дітище, режисери-засновники Дитячого театру повідомили, що він працюватиме при батьківському клубі «Дім», що вже протягом року діє в Массандрі. Це буде сімейний театр, відвідування якого має стати доброю традицією родин із дітьми від 5 до 10 років. Вистави обіцяють бути оригінальними за змістом, цікавими та неповторними за формою. Проект цей не комерційний, а соціальний, тож ціни на квитки планують зробити мінімальними.

А народився цей своєрідний театр із юнацької мрії двох друзів-ялтинців. Ще коли В'ячеслав Ігнатов та Роман Антоненко закінчували школу № 5, вони склали фантастичні плани, чим у майбутньому «ощасливають» рідне місто. А потім сталося так, що обидва присвятили себе художньому вихованню дітей. В'ячеслав став головним режисером московського Театру «Трикстер», а Роман – ініціатором і співзасновником ялтинського батьківського клубу «Дім», де організував кілька художніх студій. Зустрівшись кілька років тому в Москві, друзі вирішили об'єднати свої зусилля й спільно створити у Ялті Театр ляльок і тіней. І ось тепер курортне місто одержало перший театр для дітей і батьків, та ще й не аматорський, а професійний.

Амбітний проект перебуває на стадії реалізації. Новому театру-клону під дахом «Дому» ще потрібне й сучасне технічне оснащення, і належне умеблювання, і рекламне забезпечення. А головне – необхідно створити творчий колектив. Уже вдалося залучити до роботи двох ялтинських молодих акторів-аматорів, невдовзі трупу поповнять юнаки із Сімферополя. Тепер слід подбати про цікавий репертуар, який на перших порах можна запозичити і в старших колег із Москви.

А ще ж потрібні педагоги з досвідом естетичного виховання дітей, які будуть проводити майстер-класи

домашнього Театру тіней. На кожному з таких півторагодинних занять діти самі створюватимуть фантастичний сюжет, а потім малюватимуть та вирізатимуть із паперу ляльок. А вже після цього із педагогом поставлять свою виставу. В'ячеслав сподівається, що головним наставником зголоситься стати Світлана Володимирівна Кравцова – його колишня наставниця, яка прищепила любов до театру.

Для дебюту нового творчого колективу було обрано багато разів апробований в інших містах і на багатьох міжнародних театральних фестивалях спектакль тіней «Казка, що не була написана» (автори тексту і постановники Марія Литвинова та В'ячеслав Ігнатов). Це пригодницька історія про принцесу, яка не мала власної казки. З ким вона має зустрітись, які пригоди на неї чекають і чим усе це скінчиться, наразі невідомо. А вже казкову виставу акторам допомагають скласти власне маленькі глядачі. А їм творчої фантазії не позичати. Вистава, в якій були задіяні досвідчені москвичі, дуже сподобалась і юним глядачам, і їхнім батькам. Її планують повторювати в майбутньому. Також відбудуться майстер-класи для охочих мати свій домашній театр тіней.

Незабаром у Ялтинській філії Театру планується постановка вистав «Планета Маленького принца» та «Казки роботів» за фантастичними оповіданнями польського письменника Станіслава Лема. На відміну від решти дитячих театрів, які зазвичай грають на своїх сценах

«Колобка» або «Червону Шапочку», Театр тіней не боїться експериментувати, його керівники навіть називають свої постановки «виставами для дорослих, які цікаві дітям». Без сумніву, людям будь-якого віку цікаво знайомитися з оригінальними й багатограними сценічними версіями творів Густава Майринка чи Антуана де Сент-Екзюпері, створеними в такий незвичний спосіб.

У майбутньому на ялтинській сцені продемонструють свої постановки вже відомі Театри тіней. Планується навіть проводити тут театральні фестивалі та професійні лабораторії, присвячені мистецтву лялькового театру. Є всі підстави сподіватися, що «Трикстер» прописався у Ялті надовго і обов'язково стане високопрофесійним колективом. Адже, як стверджує народна приказка, який корінь, такий і паросток.

Станіслав ЗМІЄВСЬКИЙ

«Дім Химер»

Київ не може похвалитися наявністю у своєму театральному просторі масштабних мистецьких імпрез. Тим знаменнішим є факт появи у столиці нового театрального фестивалю. У вересні 2011 року вперше відбудеться Міжнародний театральний фестиваль «Дім Химер»

Фестиваль було засновано за ініціативою художнього керівника Київського академічного Молодого театру, народного артиста України Станіслава Мойсеєва. Перший «Дім Химер» представить у столиці України програму сучасного польського театрального мистецтва «Польський театр у Києві» та «Український блок», що включатиме драматургічні читання актуальної української п'єси та вистави за сучасною європейською драмою. Відкриття фестивалю відбудеться на Софійській площі – грандіозною вуличною виставою «Планета Лем», всесвітньо

відомого познанського Театру «Бюро Подорожей» (Biuro Podróży).

А з 3 до 11 вересня місцем показу театральних вистав, читань сучасної української драматургії, зустрічей з видатними діячами сучасного польського мистецтва, презентації робіт молодих режисерів, майстер-класів та лекцій стане сцена Київського Молодого театру.

До фестивальної програми увійшли вистави таких знаних польських колективів, як театр «Provisorium», «Teatr Centralny», «neTTheatre» та «Grupa Coincidentia» з виставою-лауреатом цьогорічного Единбурзького фестивалю «Турандот», а також «Drammen Theater» (Норвегія), проекти Інституту театру ім. Збігнева Рашевського (м. Варшава, Польща), «Teatr Nowy» та Інституту мистецтв «Wyspa».

«Ми сподіваємося, що цьогорічний проект, до якого увійшли 6 вистав, лекції відомих критиків та науковців, майстер-класи та презентації

польських театральних центрів, стане першим кроком у налагодженні тривалого культурного обміну», – зазначила куратор проекту «Польський театр у Києві» Марія Ясінська.

«Український блок» програми має на меті популяризацію нового для України театрального жанру драматургічних читань. Фестиваль представить увазі глядача найкращі роботи молодих українських режисерів (Юлії Маслак, Андрія Мая, Павла Юрова), читання та вистави за п'єсами сучасних українських драматургів (Наталії Ворожбит, Павла Ар'є, Максима Курочкіна). У рамках заходу буде показана вистава «Депю Північне» за п'єсою Василя Сігарева «Фантомні болі» та історія єврейської Лоліти «Шоша» за романом І. Б. Зінгера. Закриватиме фестиваль вистава «Поки мама не прийшла» Ремі де Воса – спільний проект Молодого театру та Французького культурного центру.

Програмні постулати «Дому Химер» зазначив його президент Станіслав

Мойсеєв: «Ми прагнемо зрозуміти важливі засади існування театру, який не втрачає ознак культурного і соціального феномена навіть сьогодні. Нам украй важливо оцінити необхідність і міру незалежності театрального мистецтва для спільноти, яка існує в умовах перехідного суспільства. Вочевидь, наша увага насамперед зосередиться на тій частині фестивальної програми, яка презентуватиме європейську актуальну драму, але це не стане перешкодою для включення в контекст фестивалю спектаклів, що гідно представляють і класичну п'єсу. Я переконаний, що театр у нашій країні є соціально важливим чинником розвитку людської спільноти, і що погляд на український театр в європейському контексті дасть можливість зрозуміти нам усім, що театральні химери можуть бути реальнішими за будь-яку політику».

Василь ПЕРОВ

Дух галицького Мойсея

До 155-річчя від дня народження письменника

У селищі Івано-Франкове на Львівщині можна відчутти справжній дух галицького Мойсея, відвідавши школу його імені, відтворену стежку Івана Франка, посидівши на березі ставу, де він любив проводити свій вільний час

НА КОРОЛІВСЬКОМУ СТАВІ

Галицьке містечко з польською назвою Янів 1946 року було перейменоване на Івано-Франкове.

– Іван Якович був завзятим рибалкою і дуже часто приїжджав до Янова порибалити, – розповідає місцевий житель, колишній викладач художнього училища Микола Петрович Шпільман. І веде мене на став, показує місце-косу, де Іван Франко не раз сидів із вудочкою.

І тут же ж зауважує: «Франко більше любив рибалити сітями. Сам їх плів і вчив цього ремесла своїх синів. От на цьому місці, де закінчувалася коса, колись був ресторан на палях. Мабуть, Франко заходив туди обідати, хоч жив він досить скромно, навіть аскетично.

Історія цього містечка тісно пов'язана із ставом. А ще – з лісом. У давнину тут були бортничі поселення, збереглись письмові згадки про те, що місцеве населення платило данину медом. Перша назва цього поселення – Деревач, згодом його перейменували в Залісся. 1611 року король Сигізмунд III дозволяє писарю руських земель Янові Свошовському за його бойові заслуги заснувати край хутора Залісся місто. У листопаді цього ж року місто отримало від короля Магдебурзьке право, що означало проведення щотижневих торгів, а двічі на рік – на Вознесіння і на Михайла – щорічних ярмарків.

Янівський став і сьогодні виглядає по-королівському: розміщений у мальовничій долині річки Верещиці, навкруги чудова природа. Територія входить до Яворівського національного природного парку. За радянських часів тут було велике рибне господарство, яке збереглося, тільки-от риба останнім часом хворіє. Разом із кормом у воду висипають ліки... А за часів Франка риба була здоровою, і природа також. Вона його просто чарувала. Не дивно, що саме тут Франко написав свої знамениті твори «Ліси і пазовиська», «Лель і Полель», докінчував поему «Мойсей».

У ДУСІ КАМЕНЯРА

Місцева школа теж носить ім'я Івана Франка. Її повна назва – середня

Завідувач музею І. Франка Лев Тиховський

загальноосвітня школа I–III ступенів імені Івана Франка селища міського типу Івано-Франкове. Ця назва була присвоєна школі у 1981 році з ініціативи її тодішнього директора Лева Львовича Тиховського. Тоді ж у школі відкрився музей поета, а на подвір'ї встановили його погруддя, то ж Франко першим зустрічає усіх гостей школи. Навіть непроханих. Лев Львович, який уже на пенсії, але працює завідувачем музею Франка, пригадує, що не легко було тоді музей цей відкривати, пам'ятник поставити і присвоїти школі ім'я Каменяра. Відразу ж з'явилися «гости» із КДБ і допитувалися, навіщо він це робить, проводили з ним «виховну» роботу. «Та сталося так, що тоді до Львова приїжджала канадська делегація, і їй треба було щось показати, то і райком, і обком партії закрили на це очі. Мало того, пояснили відповідним органам, що «Франка з історії викинути не можна».

Колішній директор, викладач української мови та літератури вклав у цей музей усю свою душу. Тут цілком

відтворений – у світлинах, копіях різних документів, газетних вирізках, інших експонатах – увесь життєвий і творчий шлях поета. Зібрано чимало видань його творів, літературу про Франка, мистецькі твори. Є в цьому музеї портрети Каменяра, намальовані місцевими художниками, є скульптури, якими поділився Львівський музей Івана Франка. Кілька мистецьких творів виготовили учні та викладачі місцевого художнього училища. За вітринами – дитячі малюнки – ілюстрації до творів письменника, вражає м'яка іграшка – Фарбований Лис, якого виготовили діти зі шкільного гуртка м'якої іграшки.

Порозмовлявши з Левом Львовичем, а також із теперішнім директором школи Михайлом Леонідовичем Шевчуком, я зрозуміла, що дух Франка тут живе. Саме в музеї проходять шкільні уроки літератури, а особливо ті, на яких вивчається творчість Франка. І біографія поета тут запам'ятовується краще. Маленький шкільний музей проводить і наукову роботу, адже організує наукові франкознавчі конференції. Частими гостями музею є сучасні українські поети й письменники.

День народження Франка в селищі його імені тепер вшановують разом із Днем Незалежності. «Ось зараз готуємо свято «Франків віночок», – каже директор школи. «Виховуємо дітей на глибоких національних традиціях, на ідеях наших великих світоців Шевченка, Франка, Лесі Українки, – продовжує розповідати Лев Львович. – Іван Франко – це суверенність і незалежність України. Це і його ідеї. Я постійно про це нагадую. В усі часи, коли я вів літературознавчий гурток, завжди пов'язував матеріал з історією України. Наші діти знали, хто такі Шухевич, Бандера, Коновалець». І зараз

портрети цих людей – на видному місці в музеї. Попри величезну франкініану, тут зібрано чимало цікавих історичних книжок.

ЗУСТРІЧ ІЗ ФРАНКОВИМИ ГЕРОЯМИ

Ще десять років тому, до 145-річчя поета, на території Яворівського національного парку відтворили стежку Івана Франка. Це біля села Лелехівка, яке входить до Івано-Франківської селищної ради. У цьому допомогли спогади польського поета, близького друга Франка Яна Каспровича та природознавця Осипа Волощука.

На стежці завдовжки з два кілометри встановлені дерев'яні фігури – герої франкових творів. Сюди часто приїжджають львів'яни, гості міста, тут проводять екскурсії для школярів, і вони пізнають багато цікавого не лише з літератури, але з ботаніки, зоології. «Стежка, а отже, улюблене місце відпочинку Франка, розташовується на такому місці, де на одному квадратному кілометрі зустрічається полісся, лісостеп, ліс і гори», – каже директор Яворівського національного природного парку Василь Михайлович Гевало.

Справді унікальний куточок, і дихати тут напрочуд легко. Ось нас зустрічає витесаний із дерева Бенедьо Синиця, трохи далі – Ганна та Микола з «Украденого щастя», Мойсей. Є тут улюбленець дитвори Лис Микита й інші казкові герої. За десять років фігури трохи попсувалися, то ж зараз їх замінюють. Обласна рада виділила для цього кошти, й учні місцевого художнього училища вже мають замовлення на нові фігури.

«Деякі твори Франко писав як справжній натураліст-природознавець. І знаєте чому? – продовжує розповідь директор парку. – Його близьким приятелем був Осип Волощак, який тривалий час жив у селі Лелехівка, в маєтку місцевого пана, і написав двотомне видання «Рослини і світ села Юліхівка». Це рідкісне видання, яке зараз можна знайти в бібліотеці ім. Стефаніка у Львові й у Віденській бібліотеці. Від Волощука Франко отримував енциклопедичні знання про природу. Та й сам її любив. Зберігся лист, де Волощак запрошує Франка в Лелехівку: «Дорогий Івасю, приїжджай. Буде тут ще М. С. Г. (Грушевський). Буде нам про що поговорити».

А Ян Каспрович залишив спогад про такий епізод: одного разу вони з Франком зайшли в місцеву корчму, а там – крик і галас. Корчмар-єврей заховався за ляду, а відвідувачі корчми голосно лаються. Один із них – лісник – витягнув пістоля, а другий – лісоруб – розмахує сокирою. Франко спокійно витягує блокнот, олівець і каже: «Повторіть, будь ласка, ще раз оту лайку. Я запишу, дуже колоритна, справді народна». Ті так і онімили, опустили пістолет і сокиру. Лаялися вони через пишну молодцю, яка поруч кидалася склянками і пляшками. Цей епізод говорить про те, що Франко вмів легко знаходити мову з простими людьми...

Надія ПАСТЕРНАК,
власкор

Володимир Зубицький: «...не секрет, що технологія походить із Заходу, а духовність усе ж таки йде від нас»

Відомий український композитор, баяніст і диригент Володимир Зубицький уже давно живе і працює в Італії, але не пориває зв'язків з Україною, – приїздить два-три рази на рік, а то й частіше, до рідних і друзів, на фестивалі, виконання власних творів. Цьогоріч у Києві відбувся його авторський вечір «Зубицький запрошує...» («КіЖ» писала про цей концерт). Перед від'їздом до Італії митець погодився зустрітися й розповісти про свої плани, творчі інтереси, поділився поглядами на сучасну українську музику і не тільки

– Володимире Даниловичу, Ваша творча діяльність завжди була вельми багатогранною. А на чому сконцентровано Вашу увагу зараз?

– Я здебільшого займаюся виконавством, а також беру участь в організації міжнародних конкурсів як член журі (йдеться про змагання музикантів у містах Монтезе та Ланчано. – Ред.), проводжу майстер-класи.

– Ви – український митець, який мешкає за кордоном. Там цікавляться українською музикою?

– Якось я диригував Концертом для баяна з камерним оркестром Ігоря Шамо, і коли ми зіграли третю частину, люди почали аплодувати так, що мені довелося повторити її «на біс». Після цього слухачі знову влаштували шалену овацію, дехто встав із місця – так їм сподобалася музика... Тож я виконав ту третю частину три рази поспіль і аж потім перейшов до фіналу. Був дуже здивований, тому що зазвичай, коли людям припадає до душі якийсь твір, вони бурхливо реагують, прослухавши його до кінця. А ці не витримали – зірвалися! Причому аудиторія була далеко не професійна – якесь невеличке селище, де багато простих фермерів. І я був вражений, що так вони сприйняли Концерт Шамо. По закінченні того нашого виступу до мене підходили люди і казали: «Так це ж П'яццолла!» Уявіть: скільки років тому помер Ігор Шамо – і як він зміг передбачити нашу сучасність.

Я взагалі вважаю, що наша музика в цьому плані дуже цікава. Процеси, які тільки-но зароджуються у Європі, в нас уже були, – я маю на увазі насамперед усе те, що відбувається на духовному рівні. Адже не секрет, що технологія походить із Заходу, а духовність усе ж таки йде від нас. Відтак маємо хороші перспективи, щоб зробити нашу музику відомою й улюбленою в світі.

– Не так давно у Києві пройшов форум «Музика молодих», де серед інших були представлені синтетичні проекти, у яких поєднувалися фольклор з електронікою та аудіовізуальним рядом. Як Ви ставитесь до такого мистецтва?

– Воно не є чимось новим. На Заході давно синтезують, скажімо, джаз із фольклором, і це дуже поширено. Та візьмемо навіть класиків – Ігоря Стравінського, Даріуса Мійо, – вони синтезували народну музику з професійною саме в такому авангардному ключі. Бела Барток – показовий приклад того, як на основі фольклору можна писати вражаючі сучасні твори. Тож, я гадаю, це вічна тема, котру композитори мусять розробляти в різних жанрах – і електронної, і класичної музики. Йоганн Себастьян Бах теж синтезував у своїх композиціях усе, що було створено до нього, і досяг колосальних результатів. Завдання полягає не так у тому, щоб вигадувати щось нове, – важливо «перетравити» в собі те, що існує, та узгаляти, а це, можливо, дасть зовсім нову якість у світосприйнятті.

– А Ви не писали якихось творів із використанням, приміром, аудіовізуального ряду?

– Колись написав музику до фільму «Цветомузыка». Я тоді ще був студентом і один мій колега хотів поєднати колір, рух і музику. Це – єдиний мій такий експеримент. А взагалі я би дуже зрадів постановкам моїх балетів, тому що музика в поєднанні з візуальним рядом – колосальна річ. Синтез мистецтв – це взагалі щось грандіозне.

– Як Ви ставитесь до електронної музики?

– Знаряддя праці для людини завжди було чимось особливим. Спочатку дуже переживали, коли нові інструменти, на кшталт синтезаторів, вводилися до симфонічної партитури. Ті ж хвили Мартено – перший електронний інструмент, який нагадував дуже гарний жіночий спів. Але то вже був синтетичний звук, який видобували не руками, а за допомогою електрики. І я думаю, що багато залежить не від того, чим ти оперуєш, а від твоєї здатності цим керувати, щоб самовиразитися. У принципі всі пошуки потрібні й цікаві. Я не великий прихильник електронної музики, але якщо застосувати в електронних творах, зокрема, акустичні інструменти, – можна досягти вельми непоганого ефекту. Акустичні інструменти все ж таки залишаються для нас елементами реальності, тоді як електроніка – це такі собі космологічні «заноси». Двадцять п'ять років тому я написав оперу «Чумацький шлях», у партитурі якої є синтезатор, бас-гітара, що в той час для оперного театру було чимось революційним. Коли в нашій опері подивилися ту партитуру, сказали, що це неможливо відтворити, хоча на Заході таке вже давно робили.

– А чи вдається Вам ставити свої опери на Заході?

– Зараз із цим тяжко. Дуже сподіваюся, що в Бельгії піде моя «Палата № 6», прем'єра якої була тут, у Києві, бо знайшлися молоді люди, котрі захотіли її поставити. У 2012 році, якщо не зірветься, може відбутися ще одна прем'єра, але там дуже багато проблем: зокрема, хочуть заспівати її в оригіналі, та не так легко знайти на Заході вокалістів, які володіють російською мовою. Побачимо. Не все залежить від нас. Удача – така непостійна річ: інколи везе, інколи ні.

– Що б Ви побажали молодим українським митцям?

– Я знаю, що зараз молодим дуже тяжко, між іншим, так само, як і старим. Ми всі думали, що на схилі віку будемо пожинати плоди нашої творчості, а так вийшло, що творчість ця якось «відірвалася»: я інколи слухаю власні твори, які давно написав, – і не вірю, що вони мої, такими дивними ці опуси мені видаються. Насамперед, я би хотів сказати молоді, щоб не дуже нервувала. Я, коли був молодший, особливо як приїхав на Захід, так само страшенно через усе переживав, але потім зрозумів: нервуй – не нервуй, а коли щось мусить бути, воно прийде обов'язково. Ще хотів би побажати пошуків, звісно, натхнення, але головне – терпіння, тому що в мистецтві без терпіння, сили волі, витримки і віри в те, що ти твориш добро для людей, ніколи не реалізуєшся. Отож, не зважаючи ні на що, йдеш уперед, працюєш – і рано чи пізно досягнеш того, про що мрієш.

Ліричні струни Каменяра

На 155-річчя від дня народження Івана Яковича Франка

Громадський діяч, вчений, філософ, критик і теоретик літератури, прозаїк, драматург, поет. Іван Франко. Саме ім'я говорить за себе

Франковий «огонь в одежі слова» здатен, як і всі геніальні твори, щоразу по-новому висвітлювати те вічне, що тримає людей на цьому світі.

Каменяр. Вічний революціонер. А може, занадто часто ми звертаємося до громадянської лірики, символами якої є саме ці монументальні образи? Бо ж Франко – і чудовий поет-лірик. Про ці два крила своєї творчості сам поет писав у вірші:

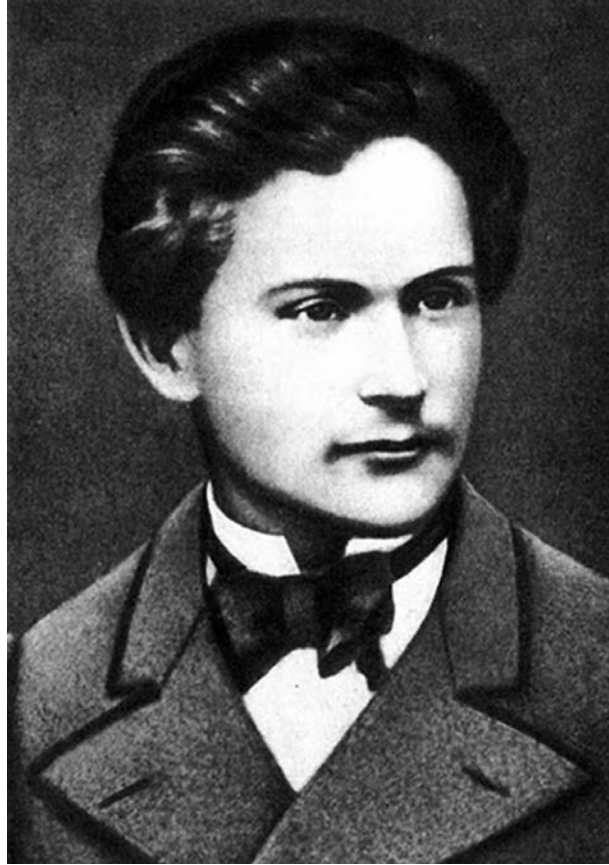
*Чого ти, хлопе, вбравсь у стрій лицарський?
Чого важкий свій молот каменярський
Міняєш на тонкий різець Петрарки?*

Хіба можна уявити українську ліричну поезію без «жмуків» «Зів'ялого листя» Івана Франка? Тут він утілює особисті інтимні переживання в таку досконалу форму, що вони бентежать і проймають через століття. Про глибину людського почуття говорить сама музика слова і, як сказав Михайло Коцюбинський, «Франко – лірик високої проби, і його ліричні вірші просяться часто на музику».

Чи ж варто дивуватися, що на Франкові ліричні поезії написали музику Борис Лятошинський, Костянтин Данькевич, Анатолій Кос-Анатольський?..

Сьогодні приходять до нас непрочитані або по-новому відкриті художні й науково-філософські твори Івана Яковича, та емоційна пам'ять тримає ті ліричні рядки, які хотілося б слухати не тільки в ювілейні Франкові дні, а й насолоджуватися музикою поетового слова, коли просить душа.

Ще дівчатком, почувши пісню «Ой ти, дівчино, з горіха зерня» (муз. А. Кос-Анатольського) у виконанні

Іван Франко в молоді роки

улюбленого багатьма співака Дмитра Гнатюка, я намагалася з'ясувати у старших: «Чому зерня? Чому з горіха?» Переконливої відповіді я для себе не отримала. Не отримала я її і згодом, бо тлумачення вчителів і літераторів, що, мовляв, цінувались дівчата з хорошим здоров'ям, охочі до праці, – мене не переконали. Я відчувала, що Франко хотів сказати дещо інше, а

саме: дівчина – добре вихована, не розчакнена, не легкодоступна, втаємничена... І щоби прочинити ту шкаралупу і дістатися того зерня, треба докласти зусиль, довести дівчині з «вустоньками – чистою молитвою», що на те зерня закоханий юнак заслуговує і йому можна довіритись.

До речі, один філологічний факт щодо образів пісні «Ой ти, дівчино...» Порівняння дівчини з горіховим зерням, хоч і не поширене, але зустрічається і в коломийках, і в народній пісні:

*Ти дівчинонько моя,
Ти, горіхове зерня...*

Деякі дослідники творчості Франка вважали авторським, оригінальним образом порівняння дівчини з горіховим зерням, та, знайомлячись із записами самого поета, переконаємося, що він знайшов це влучне порівняння саме у народній творчості.

Є багато переконливих прикладів глибокого коріння Франкових естетичних образів. Дослідниця мови і стилю письменника, його онучка, відомий мовознавець, історик літературної мови Зінаїда Тарасівна Франко чітко сказала про народномовні джерела Франкової поезії – розмовне, діалектне і фольклорне.

У ліриці Івана Яковича Франка слово таке багатогранне, що надихатиме на солоспіви не одного митця, і до такого Слова українська жива душа, відкрита поезії, не може лишатися байдужою.

Пропонуємо нашим читачам добірку Франкових поезій, покладених на музику зі збірки «Зів'яле листя», яку сам Франко назвав ліричною драмою. Ці вірші-пісні стали вже народними, а вищої оцінки не буває.

Людмила ГНАТЮК

Поезії зі збірки «Зів'яле листя»

***

Ой ти, дівчино, з горіха зерня,
Чом твоє серденько – колюче терня?

Чом твої устонька – тиха молитва,
А твоє слово острє, як бритва?

Чом твої очі сяють тим чаром,
Що то запалює серце пожаром?

Ох, тії очі темніші ночі,
Хто в них задивиться, й сонця не хоче!

І чом твій усміх – для мене скрута,
Серце бентежить, як буря люта?

Ой ти, дівчино, ясна зоре!
Ти мої радощі, ти моє горе!

Тебе видаючи, любити мушу,
Тебе кохаючи, загублю душу.

***

Чого являєшся мені
У сні?
Чого звертаєш ти до мене
Чудові очі ті ясні,
Сумні,
Немов криниці дно студене?
Чому уста твої німі?
Який докір, яке страждання,
Яке несповнене бажання
На них, мов зарево червоне,
Займається і знову тоне
У тьмі?

Чого являєшся мені
У сні?
В житті ти мною згордувала,
Моє ти серце надірвала,
Із нього визвала одні
Оті ридання голосні –
Пісні.

В житті мене ти й знати не знаєш,
Ідеш по вулиці – минаєш,
Вклонюся – навіть не зирнеш
І головою не кивнеш,

Хоч знаєш, знаєш, добре знаєш,
Як я люблю тебе без тями,
Як мучує довгими ночами
І як літа вже за літами
Свій біль, свій жаль, свої пісні
У серці здавлюю на дні.

О ні!
Являйся, зіронько, мені!
Хоч в сні!
В житті мені весь вік тужити –
Не жити.
Так най те серце, що в турботі,
Неначе перла у болоті,
Марніє, в'яне, засихає, –
Хоч в сні на вид твої оживає,
Хоч в жалоцях живіше грає,
По-людськи вільно віддихає,
І того дива золотого
Зазнає, щастя молодого,
Бажаного, страшного того
Гріха!

***

Ой жалю мій, жалю.
Гіркий непомалу!
Упустив я голубочку,
Та вже не спіймаю.

Як була близенько,
Не дав їй принади, –
А тепер я не знаходжу
Для серця розради.
Як була близенько,
Я ще вагувався.
Щоб так швидко улетіла,
Я й не сподівався.

А як улетіла,
Вернуть не схотіла,
То забрала за собою
Мою душу з тіла.

Забрала всі мрії,
Всі втіхи, надії,
Як весна бере з собою
Квіти запашні.

***

Як почувеш вночі край свого вікна,
Що щось плаче і хлипає важко,
Не тривожся зовсім, не збавляй собі сна,
Не дивися в той бік, моя пташко.

То не та сирота, що без мами блука,
Не голодний жебрак, моя зірко.
Се розпука моя, невтишима тоска,
Се любов моя плаче так гірко.

Так прощай же, прощай, не чекай більш весни,
Коли будуть цвісти верболози.
І востаннє тобі, замість слів про любов,
Посилаю я муки і сльози.

Так прощай же, прощай, не чекай більш весни,
Будь щаслива, весела, як завжди.
Що було – схороню аж у серце на дно...
Не шукай між людьми більше правди.

***

Червона калино, чого в лузі гнешся?
Чого в лузі гнешся?
Чи світла не любиш, до сонця не пнешся?
До сонця не пнешся?

Чи жаль тобі цвіту на радощі світу?
На радощі світу?
Чи бурі боїшся, чи грому з блакиту?
Чи грому з блакиту?

Не жаль мені цвіту, не страшно і грому,
Не страшно і грому.
І світло люблю я, купаюся в ньому,
Купаюся в ньому.

Та вгору не пнуса, бо сили не маю,
Бо сили не маю.
Червоні ягідки додолу схиляю,
Додолу схиляю.

Я вгору не пнуса, я дубам не пара,
Я дубам не пара:
Та ти мене, дубе, отинив, як хмара.
Отинив, як хмара

Парад вишиванок

Силу-силенну киян та гостей столиці зібрав 24 серпня у Києві «Парад вишиванок» з нагоди Дня Незалежності України

Близько двох тисяч людей вбралися у вишиванки. Серед них були не лише кияни, а й гості, що приїхали до столиці з усіх куточків України, а також із закордону.

Знімок на Європейській площі кількох сотень людей, вбраних у вишивані сорочки, претендує на світовий рекорд.

Через усе місто в супроводі музик пройшли учасники заходу. Цей парад вишиванок став ніби альтернативою військовому параду, де замість сили демонструється краса.

На Співочому полі учасники Свята Єднання заспівали Державний гімн України та взяли участь у конкурсі на найкращу вишиванку. Представляючи улюблені вишивані сорочки, конкурсанти кружляли в танку, читали вірші, співали пісні про рідну Україну... Але найцікавішими виявилися, звісно, їхні розповіді про «життєпис» вишиванок.

Голова Громадського об'єднання «Столичні ініціативи», співорганізатор параду Ігор Добруцький сказав: «Парад вишиванок відбувся втретє, і кількість людей рік від року майже подвоюється. А цьогоріч кількість учасників перевершила всі сподівання. Різноманітнішими стають і самі вишиванки. Настільки вони красиві – художній витвір! Мені здається, що саме Незалежність дає можливість розкритися людям».

Свідками цього яскравого колоритного дійства разом зі мною були й наші фотокореспонденти **Юрій Шкода** та **Роман Ратушний**.

Світлана СОКОЛОВА

Молодість «старого цирку»

Понад сто років будівлі, де до 1974 року виступали артисти харківського цирку. Але й після переїзду приміщення залишилося у розпорядженні державного підприємства «Українська творча дирекція з підготовки циркових атракціонів та номерів»

– Для виконання поставлених завдань у нас створені всі умови. Таких немає у жодному місті СНД – унікальний тирсовий манеж (таким його будували ще у перших стаціонарних циркух), спортивний зал, вольєри для тварин, житло для артистів, майстерня для виготовлення реквізиту та костюмів. Звісно, за століття експлуатації споруда потребує ремонту. І неабиякого, – говорить директор, художній керівник закладу Євген Овчаренко.

Збудована у 1905–1906 роках місцевим підприємцем Генріхом Грикке, вона

походила на французький цирк братів Франконі. Проте мала відмінність – крім арени була тут ще й сцена. Тобто приміщення було одночасно цирковим і театральним. Перед харків'янами виступали корифеї української сцени – Марко Кропивницький, Панас Саксаганський, Микола Садовський, клоуни-дресировальники Володимир і Юрій Дурови, клоун Костянтин Берман, дресировальниця хижаків Ірина Бугримова, еквілібрист Петро Маяцький, ілюзіоніст Еміль Кіо та ін.

Через тривалу експлуатацію унікальна споруда потребує не лише ремонту, а й реставрації. Останню ж провести ніхто не може, бо споруда не значиться як пам'ятка архітектури. Здається, варто пишатися тим, що Україна посідає друге місце у світі за кількістю стаціонарних цирків. І позбутися одного з них – буде найбільшою помилкою.

Звичайно, адміністрація «творчої дирекції» намагається підтримувати будову у

належному стані та створює артистам комфортні умови для роботи. Останнім часом тут підготували свої номери заслужений артист України Сергій Дідик (акробати на гойдалках), Ірина Тимофеева (номер із тваринами «Українське сафарі»), Валерій Степаненко («Ведмежий калейдоскоп») тощо. Також активно працює дитяча студія «Старий цирк».

Але зароблених власними зусиллями коштів украї замало з огляду на обсяг робіт, що потрібно виконати, наприклад, тільки на куполі, який протікає.

Світова спільнота перейнялася проблемами збереження у Харкові «старого цирку». Торік волонтери з Азербайджану, Чехії, Німеччини, Іспанії, Франції, Японії та інших країн ремонтували відому всім історичну споруду, як то кажуть, де-факто, але, на жаль, не де-юре.

Володимир СУБОТА,
власкор «Культури і життя»
Харків
Фото автора

Східниця – оздоровчий центр України

«Я вірю, Східницю чекає велике майбутнє, бо є тут головне: чудові природно-кліматичні умови і унікальні цілющі лікувальні мінеральні води.»

Із виступу першовідкривача Східницького родовища мінеральних вод Омеляна Соцького на колегії Міністерства охорони здоров'я України. Київ, 1966 рік.

Східниця. Оздоровчий центр України, куди приїжджають люди, аби відновити найдорожче – здоров'я. Мальовничі пейзажі та чисте Карпатське повітря, запах смерекових і соснових борів кличуть сюди знову й знову.

Історія Східниці бере свій початок з глибини віків. Легенда про мужніх верховинців розповідає про те, що на місці нинішньої Східниці було поселення Золота Бана (тепер так називається центральна вулиця селища). Недалеко від Золотої Бані стояла фортеця Тустань. Більшість жителів Золотої Бані загинули в нерівній битві з чужинськими ордами. Ті, що залишилися живими, з часом стали сходити в долину й осіли тут, назвавши своє маленьке село Східницею.

Існує й друга версія походження назви Східниці. Кажуть, що люди сходяться сюди, поспішаючи до джерел.

Оксана ГАЙДУК

КАСИР	Отримувач платежу: ДП «Газетно-журнальне видавництво» р/р 37128003000584 в УДК м. Києва МФО 820019, Код 16482679																								
	П.І.Б. _____ Адреса доставки: індекс _____ м. _____ вул. _____ буд. № _____ кв. _____ домофон _____ тел. _____ Передплата на газету «Культура і життя» на 2011 рік по місяцях (вартість передплати на 1 місяць – 12,00 грн)																								
	<table border="1"> <tr> <td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td> </tr> <tr> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12														
	Сума, грн _____ Платник (підпис) _____																								
КВИТАНЦІЯ	Отримувач платежу: ДП «Газетно-журнальне видавництво» р/р 37128003000584 в УДК м. Києва МФО 820019, Код 16482679																								
	П.І.Б. _____ Адреса доставки: індекс _____ м. _____ вул. _____ буд. № _____ кв. _____ домофон _____ тел. _____ Передплата на газету «Культура і життя» на 2011 рік по місяцях (вартість передплати на 1 місяць – 12,00 грн)																								
	<table border="1"> <tr> <td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td> </tr> <tr> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12														
	Сума, грн _____ Платник (підпис) _____																								

Для того щоб передплатити газету «Культура і життя», необхідно:

- заповнити квитанцію;
- сплатити в будь-якому банку;
- надіслати копію оплаченої квитанції
  - поштою: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; – факсом: (044) 498–2363, 498–2364;
  - електронною поштою: sydorenko.iryana@gmail.com.

Щодо передплати звертатися за тел./факс.: (044) 498–2364

Газета «Культура і життя»

Засновники: Міністерство культури і туризму України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети

Видавець: Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України

Директор Олесь Білаш
Головний редактор Людмила Гнатюк

Склад Видавничої ради

Олесь Білаш – директор видавництва, **Вікторія Лісничка** – заступник міністра культури України, **Олена Череди́нченко** – завсектором взаємодії зі ЗМІ та зв'язків із громадськістю МКТ, **Олена Воронько** – начальник відділу театрального мистецтва МКТ, **Лариса Лебедівна** – завсектором мовної політики МКТ, **Михайло Швед** – начальник відділу музичного та циркового мистецтва МКТ, **Ольга Дарибогова** – начальник управління міжнародних зв'язків МКТ, **Ольга Голинська** – головний редактор журналу «Музика», **Наталія Потушняк** – головний редактор журналу «Театрально-концертний Київ», **Алла Підлужна** – головний редактор журналу «Український театр», **Марія Хрущак** – головний редактор журналу «Українська культура», **Орест Когут** – головний редактор видавництва.

Виходить із 7 жовтня 1923 року. Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ № 1026 від 26.10.1994 р.
Передплатний індекс 60969
Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Телефон, факс: (044) 498–2361
e-mail: nvu.kultura@gmail.com
http://www.uaculture.info

Друк: ТОВ «Мега-Поліграф»,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14

Редакція залишає за собою право на редагування отриманих матеріалів без узгодження з автором.

Думки авторів публікації можуть не збігатися з позицією редакції.

Матеріали, опубліковані в газеті «Культура і життя», є інтелектуальною власністю редакції і не можуть бути відтворені у будь-якій формі без письмового дозволу видавця. При використанні публікацій посилається обов'язково.

Наклад 2000

© «Культура і життя»
Ціна договірна